

Kulturhistoriskt värdefulla miljöer Stockholms stadsmuseums inventering och klassificering

All bebyggelse uppförd före år 1990 inom Aspudden och Midsommarkransen har inventerats och klassificerats år 2007-08 av Stockholms Stadsmuseum. Byggnadsklassificeringen används i det dagliga arbetet inom Stockholms stads olika förvaltningar; i samband med detaljplanering, bygglovsprövning och rivningsansökningar. De olika klasserna kopplas till Plan- och bygglagens varsamhetsbestämmelser och förbud mot förvanskning vid ändring (PBL kap 8:13, 8:14 och 8:17).

De flesta byggnaderna i stadsdelarna är klassade som gula – de har ett visst kulturhistoriskt värde och där gäller varsamhet vid ändring. Ett mindre antal välbevarade byggnader, ofta i centrala lägen, men även särpräglade områden såsom LM-staden, barnrikehusen på Schlytersvägen med flera, är klassade som gröna. Bebyggelsen är särskilt värdefull och får inte förvanskas. Tre byggnader, Uppenbarelsekyrkan och Sankt Sigfrids kapell samt Nobels fabriker i Vinterviken är byggnadsminnen och har klassificerats som blå; den högsta klassen. För dem gäller också förvanskningförbudet och de får inte ändras utan särskilt tillstånd.

Delar av Midsommarkransen, LM-staden och centrala Aspudden har pekats ut av Stockholms stadsmuseum som områden där särskilt uppmärksamhet bör ägnas åt kulturhistoriska värden.

Riksintresse enligt Miljöbalken (MB kap 3 och 4) LM-staden i Midsommarkransen (Riksintresse AB 114) rymmer sådana speciella värden att den av Riksantikvarieämbetet bedömts vara betydelsefull för hela Sverige. Den har klassats som riksintresse för

kulturmiljövården för att den ska kunna bevaras för framtiden. I ett område av riksintresse får områdets värde eller betydelse inte påtagligt skadas av annan tillståndspliktig verksamhet. Riksintresset väger alltid tyngre än ett eventuellt motstående lokalt allmänintresse och områden av riksintressen ska prioriteras i den fysiska planeringen.

Motiv för riksintresset: *Bostadsområde med enhetliga flerbostadshus och nära anknytning till LM Ericssons nyetablerade fabriker, vilket speglar funktionalismens och 1930-talets strävanden inom arkitektur och planering med bostadssociala ambitioner.*

Uttryck för riksintresset: *Planeringen med smalhus placerade på rad i nordost-sydväst i en kuperad terräng. Gestaltningmässiga värden med ”nya” planlösningar och omgivande grönska.*

KML, Kulturminneslagen

Kulturminneslagen reglerar Byggnadsminne enligt kapitel 3 och Kyrkligt kulturminne enligt kapitel 4. Sankt Sigfrids kapell (Byggnadsminne) och Uppenbarelsekyrkan och dess kyrkotomt (Kyrkligt kulturminne) är skyddade enligt Kulturminneslagen och får inte rivas, flyttas eller väsentligen ändras utan tillstånd från Länsstyrelsen. Alla ingrepp som berör kyrkornas exteriörer, interiörer, fasta inredning eller färgsättning är tillståndspliktiga. Kyrkotomten är det område som hör samman med kyrkobyggnadens funktion och som inte är en begravningsplats. Kyrkotomter får inte utvidgas, och fasta anordningar på tomten såsom byggnader, murar eller portaler får inte uppföras eller ändras utan ett beviljat tillstånd.

Kulturhistorisk klassificering av områdets bebyggelse utifrån Stockholms stadsmuseums klassificering samt kulturhistoriskt värdefulla områden

- Bebyggelse vars kulturhistoriska värde är så högt att det motsvarar fordringarna för byggnadsminne
- Bebyggelse med särskilt högt kulturhistoriskt värde
- Bebyggelse med visst kulturhistoriskt värde
- Bebyggelse som ej går att hänföra till ovanstående kategorier
- Bebyggelse som ännu ej är klassificerad
- Område av riksintresse för kulturmiljövården
- Område där särskild uppmärksamhet bör ägnas åt kulturhistoriska värden

Värdering stads- och landskapsbild

Graden av kulturhistoriskt värde och hur mycket en miljö bidrar positivt till stads- och landskapsbilden avgör vilken klassning området får. Värderingen tar sin utgångspunkt från fotgängarens perspektiv, vad vi upplever i ögonhöjd och den mänskliga skalan, avseende rumsuppfattning och siktformåga.

Mycket stort värde

Kriterier för mycket stort värde

- Värden av regionalt eller nationellt intresse
- Områden med särskilt höga kulturhistoriska eller landskapliga värden
- Betydande landformer

Utfall av värderingen

LM-staden utgör med sin välbevarade bebyggelsekaraktär riksintresse för kulturmiljövården (1). De skogsklädda branterna mot Vintervikens dalgång och längs Hägerstensåsens slänter är klassade som viktiga landformer enligt sociotopkartan (2). Kyrkorna i stadsdelen är blåklassade enligt stadsmuseets klassificering (3).

Stort värde

Kriterier för stort värde

- Värden av kommunalt intresse
- Välbevarade natur- och bebyggelsemiljöer som fint samspelar med sin omgivning.
- Nyare bebyggelse tillägg som gjorts med hänsyn till och i samverkan med stadsdelens karaktär, avseende skala och placering.

- Områden som har värden i sig själva, men kan tåla viss förändring utan att negativt påverka värden runt omkring.

Utfall av värderingen

Sammanhängande bebyggelsemiljöer och vägrum med fin inpassning och skala med hänsyn till stads- och landskapsbild har ett stort värde. Det gäller såväl äldre bebyggelse som senare tids tillägg, som är tidstypiska och berättar om sin tid. Kännetecknande är bebyggelsens omsorgsfulla möte med mark, natur och gaturum (4). Även sammanhängande park- och grönområden och mindre naturpartier som samspelar med bebyggelsen och tydliggör landformer har stort värde (5).

Övriga områden

- Bebyggelseområden med dålig eller bristfällig markanpassning och anpassning till stads- och landskapsbild.
- Bebyggelsemiljöer som skapar livlösa fasader i stadsbilden, exempelvis genom höga slutna socklar.
- Områden som i sig själva inte berikar omgivningen eller tillför värden.
- Infrastrukturdominerade områden
- Splittrade eller storskaliga partier utan relation till den omgivande stads- och landskapsbilden.
- Områden som har en direkt negativ påverkan på stads- och landskapsbilden, exempelvis bebyggelse med låga arkitektoniska värden, som blockerar sammanhängande park- och siktstråk.

Utfall av värderingen

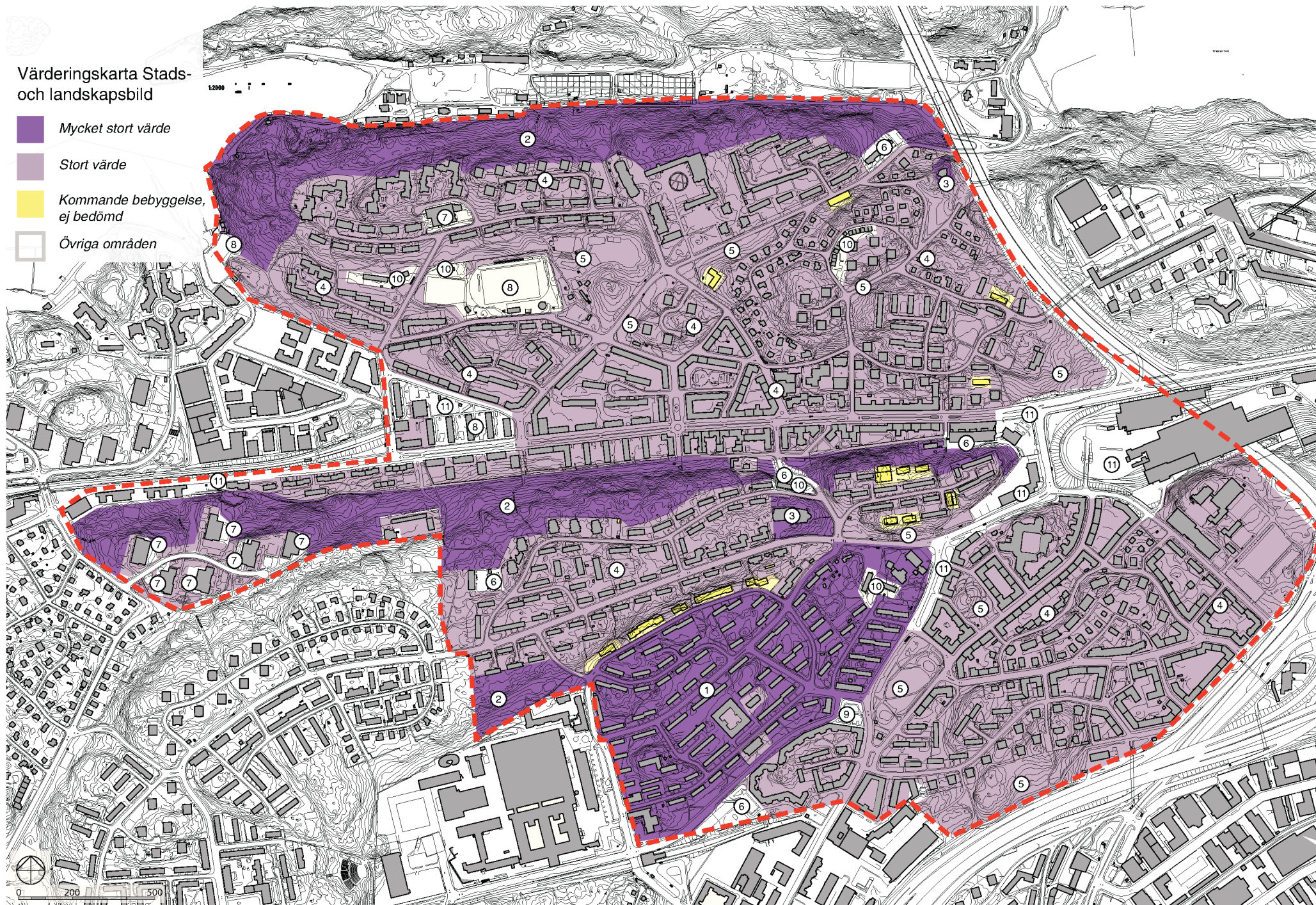
Delar av senare tids bostads- och garagetillägg har höga slutna sockelpartier, stödmurar och brister i markanpassning (6). I den äldre bebyggelsen finns stora garage med höga slutna socklar vid Gösta Ekmans väg och Torsten Alms gata (7). Kvarteren från 1970-talet vid Örnbergs centrum har en svag koppling till omgivande bebyggelse. Båtklubben vid Mälaren och idrottsområdet i Aspuddenparken utgör instängslade enklaver med bristfällig relation till omgivningen. (8). Detsamma gäller mindre, överblivna och dåligt omhändertagna ytor i stadsstrukturen, exempelvis Svandammsplan (9).

I kvartersstrukturen finns tillägg från senare tid som blockerar och siktstråk mot medvetet placerade fondmotiv som Uppenbarelsekyrkan. Detsamma gäller tillägg som blockerar parkstråk och siktlinjer mot bebyggelsemiljöer vilka utgör utstuderade fondmotiv i stadsbilden (10). Storskaliga, infrastrukturdominerade ytor och storskalig bebyggelse med höga slutna socklar mot gaturummet har också en negativ påverkan på stads- och landskapsbilden (11).

Värderingskarta Stads- och landskapsbild

- Mycket stort värde
- Stort värde
- Kommande bebyggelse,
ej bedömd
- Övriga områden

Lokal grönstruktur

Grönstrukturen i analysområdet och angränsande stadsdelar består av två större sammanhängande grönstråk i öst-västlig riktning. Det norra sträcker sig från Mälarens stränder och längs Vintervikens dalgång österut till sjön Trekanten. Det andra är ett grönstråk som går längs Hägerstensåsens norra sluttning. I nord-sydlig riktning går två stråk utmed Hägerstensåsen som förbinder Mälaren med Solbergaskogen söderut i Älvsjö.

På några ställen längs stråken är sambanden svaga, ofta till följd av infrastrukturella barriärer eller pågående utbyggnadsområden. Framförallt kopplingen mellan Mälaren och Hägerstensåsen är svag.

I öster försvagas stråken längs Hägerstensåsens slänter genom Midsommarkransen och Aspudden vidare mot Liljeholmen. Dessa stråk löper norr om Hägerstensvägen vidare söder om Nybohovsbacken respektive genom LM-skogens förlängning från Lurparken mot Uppenbarelskyrkan. Stråken utgörs av ädellövskog. Ett grönt stråk går genom Aspudsparken och österut, men når inte ända fram till Vintervikens grönområde.

Grönstrukturen i analysområdet utgör inte en del av någon av Stockholms gröna kilar. Större grönområden finns dels längs Mälaren längre söderut och dels längs Årstaviken. Koppling till dessa saknas till följd av befintlig bebyggelse, stora infrastrukturella barriärer och den pågående expansionen vid Liljeholmen och Årstadal.

Grönstrukturen i de omgivande stadsdelarna.

Kort om natur och ekologi

Ett större sammanhängande grönområde sträcker sig från Mälarens stränder vid Vinterviken och österut till sjön Trekanten. Stråket har en svag koppling över Hägerstensvägen till Hägerstensåsens sluttningar. I öster tättnar bebyggelsen och sambandet med Nybohovsbacken blir svagare.

Genom analysområdet löper två lokala grönstråk i östvästlig riktning, dels genom Aspudsparken längs Blommenbergsvägen dels längs Lurparken mot Uppenbarelskyrkan. Dessa stråk är delvis brutna och försvinner i öster.

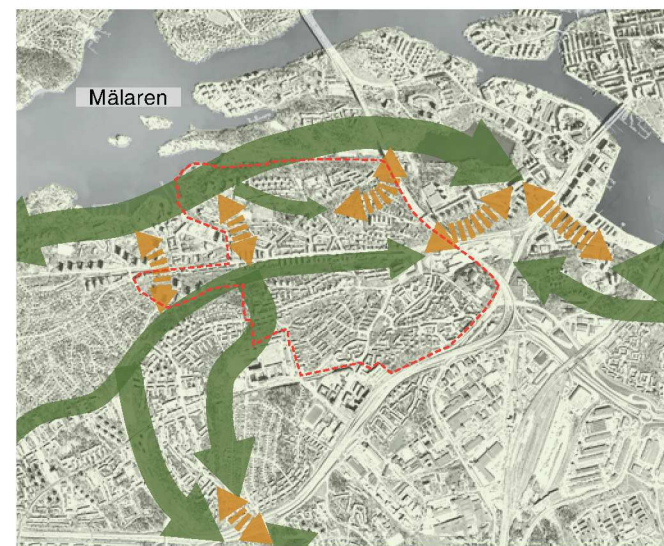
Ett av Stockholms viktigaste kärnområden för ekar ingår delvis i området och går längs Vintervikens sprickdal. Dessutom finns ett viktigt ekområde utmed Pilgrimsvägen längs

Hägerstensåsens sluttning. Det finns också enstaka gamla grova ekar bland bebyggelsen som har betydelse för bl.a. eklevande insekter.

Det finns inget sammanhängande barrskogshabitat i området men enskilda äldre träd i bebyggelse och på naturmark är viktiga ur ett lokalt perspektiv.

Strax utanför analysområdet vid Vinterviken finns en känd leklokal för groddjur. Skogsområdet vid Vinterviken har därför betydelse för groddjur medan det är mer tveksamt om övriga utpekade groddjurshabitat fungerar i praktiken.

Delar av området innehåller gott om vardagsnatur där det finns många arter som inte har så specifika krav. Den höga andelen grönska som ligger i bebyggelsen är en stor naturtillgång.

Samband i området med svaga och starka kopplingar.

Vegetation och ekologi

Naturmarken i analysområdet finns huvudsakligen längs sluttningar och utmed vissa gator.

I den lägre delen av slänten utmed Pilgrimsvägen finns ett större bälte av ädellövskog, huvudsakligen ekar. Enligt biotopkartan är andelen död ved stor i detta område. Död ved gynnar många arter och ger därför en rik biologisk mångfald. Längre upp övergår ädellövskogspartiet till hållmarkstallskog och hållmark, i vilka flera mycket små våtmarker återfinns i lokala sänkor. I de kargaste partierna är det endast markvegetation i form av lavar, gräs och ljung. Förutom ek och tall finns det sälg, björk, rönn och enar spridda på höjdryggarna. Nyponrosor är relativt allmänt förekommande i undervegetationen.

Vy från toppen av Hägerstensåsen ned mot Mälaren. Nedanför hållmarken sträcker sig ett bälte av ädellövträd längs sluttningen. Fastlagsvägen, Midsommarkransen.

Stora trafikleder skär av kopplingarna i grönstrukturen. Hägerstensvägen med utsikt mot SLs depåområde.

Utmed de branta slänterna finns flera små grönområden som delvis bildar en sammanhängande grönstruktur. Aspudden.

Många äldre tallbestånd finns insprängda i bebyggelsen. LM-staden, Midsommarkransen.

Landskapsanalys Aspudden/Midsommarkransen

Vegetationen i Aspudden består till största delen av blandskog, där ek är den karaktärsbildande och dominerande arten. Även tall, lönn, alm, björk och asp förekommer, liksom rönn, sälg och hägg. I buskskiktet finns bland annat hassel. På höjderna dominerar hällmarkstallskog, här med inslag av bland annat rönn, sälg och ek. Den öppna marken består huvudsakligen av gräsmatta och återfinns till stor del i Aspudsparken som är kantad av framförallt ek och lönn.

Bebyggelseområdena i både Aspudden och Midsommarkransen är mycket varierande och har delvis en mycket tät, låg stenstadskaraktär där andelen grönt är mycket liten. I andra delar som till exempel LM-staden finns det gott om tall mellan huskropparna och i gamla Midsommarkransen kantas en del av gatorna av ek.

Habitatnätverk

Inom Stockholms stad har man bestämt sig för att sätta fokus på tre viktiga arter/artgrupper som indikatorer på en rik biologisk mångfald. Dessa är eklevande insekter, tofsmes och padda som i sin tur är knutna till gamla ekar, barrskogsmiljöer med gamla träd respektive våtmarker. Genom att skydda eller skapa viktiga miljöer, så kallade habitat, för dessa arter kan ett område hysa en rik biologisk mångfald.

Dessa arter har kartlagts genom GIS-analyser av biotopkartan och i vissa fall inventeringar. Arbetet har genomförts av miljöförvaltningen i samarbete med KTH. Informationen används regelbundet som ett planeringsunderlag och för fortlöpande miljöövervakning.

Biotopkarta

- Bredkronigt barrträd
- Solitärt bredkronigt ädellövträd
- Död ved
- Häll
- Torrbacke
- Våtmark
- Vattensamling/damm
- Blandskog
- Övrig barrskog
- Övrig lövskog
- Ädellövskog
- Hällmark
- Hällmarkstallskog
- Sumpskog
- Torr gräsmark
- Frisk gräsmark
- Odlingsmark
- Tät bebyggelse med inslag av vegetation (10-30%)
- Tät bebyggelse utan vegetation (0-10%)
- Gles bebyggelse 30-50% vegetation
- Öppen vattenyta
- Vattendrag/dike i skog (inkl. hygge)
- Vattendrag/dike på öppen-halvöppen gräsmark (även inom bebyggelse område)

På de magra hällmarkerna på bergstopparna växer tallar med gräs och ljung i skrevorna. Sigridsvägen, Aspudden.

Slänten upp mot Uppenbarelskyrkan med magert växttäck under ett tak av bredkroniga ekar. Vallfartsvägen, Midsommarkransen.

Landskapsanalys Aspudden/Midsommarkransen

Landskapsanalys Aspudden/Midsommarkransen